

До спеціалізованої вченої ради ради Д 35.051.03 у
Львівському національному університеті імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14

В І Д Г У К

*офіційного опонента професора кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх справ, доктора юридичних
наук, професора, заслуженого юриста України*

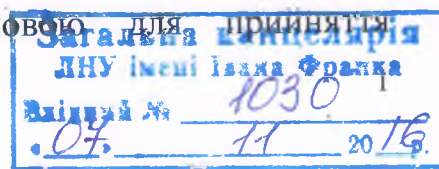
Іщенко Андрія Володимировича

*на дисертацію Максимішин Наталії Миронівни “Судовий допит:
процесуальне і криміналістичне дослідження”, поданої на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 –
кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність*

Вивчення рукопису дослідження, яке складається з вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, загальним обсягом 250 сторінок, дає підстави для позитивної оцінки роботи.

Актуальність обраної теми дослідження. У сучасних умовах суттєво змінилися умови боротьби зі злочинністю. Правопорушники стали зухвалішими, вчинення злочинів супроводжується новітніми науково-технічними досягненнями, ретельним та майстерним їх приховуванням. В той же час у нашій державі проходить реформування правоохоронної системи, що має перспективну позитивну спрямованість, але супроводжується і негативними факторами. Зростання професіоналізму злочинців, організаційно-кадрові та інші недоліки системи розслідування злочинів (недостатній рівень підготовки слідчих, зменшення числа досвідчених співробітників, незадовільний стан матеріально-технічного забезпечення, прогалини у кримінально-процесуальному законодавстві і т. ін.) вимагають від слідчого все більшої майстерності.

Відомо, що вагоме місце у системі засобів збирання доказової інформації займає допит. На проведення допитів припадає понад 80 % всього бюджету часу, що витрачається слідчим на провадження слідчих дій в рамках досудового розслідування. Слід зазначити, що до недавніх часів результати досудового розслідування фактично були основою для прийняття

відповідних рішень у суді. Сьогодні забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування все частіше реалізується в рамках судового розгляду. Разом з тим, проведення процесуальних дій під час судового провадження залишається недостатньо дослідженою науковою та практичною проблемою. Особливо це стосується такої поширеної слідчої дії як допит. Тому підвищення рівня та якості розслідування злочинів безпосередньо пов'язується з необхідністю підвищення результативності допитів у судовому засіданні.

Враховуючи недостатню наукову розробленість проблеми допиту в суді, тема дослідження Максимішин Наталії Миронівни «Судовий допит: процесуальне і криміналістичне дослідження» безумовно є актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана у відповідності до наукової теми кафедри кримінального процесу та криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка «Криміналістичні знання та проблеми розширення меж їх використання» (номер державної реєстрації 0110U005709). Крім того, тема дисертаційного дослідження «Судовий допит: криміналістичне і процесуальне дослідження» 08 березня 2012 року затверджена Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол від 37/3) та схвалена координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 1436).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність забезпечується декількома обставинами:

1. Вагомим теоретичним підґрунтям дослідження, положення якого спираються на здобутки вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі кримінального процесуального та кримінального права, криміналістики, психології, логіки, етики та інших галузей знання.

2. Використанням різноманітних методів наукового пізнання, а саме: методів логіки (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія); моделювання; описово-аналітичного; порівняльно-правового; соціологічного

та статистичного методів, які дозволили неупереджено розкрити складні процесуальні та криміналістичні питання судового допиту.

3. Належною емпіричною базою дослідження, яку складають результати анкетування 48 прокурорів-державних обвинувачів, 40 суддів, 33 захисників, 11 судових експертів, дані вивчення 127 кримінальних проваджень у архівах судів Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської областей за 2010-2015 роки. Крім того, використано аналітичні та статистичні матеріали опублікованої судової практики та зведена інформація судової статистики Верховного Суду України за 2010-2015 роки, власні спостереження дисертантки, яка була присутня на більш ніж 40 судових засіданнях місцевих судів Львівської області і аналізувала роботу учасників судових проваджень.

4. Повнотою використання нормативно-правової бази, яку складають Конституція України, міжнародні договори, рішення Конституційного Суду України, кримінальне процесуальне законодавство України, а також окремих зарубіжних країн, постанови Пленуму Верховного Суду України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що після реформи кримінально-процесуального законодавства дисертація Максимішин Н. М. є одним із перших в Україні узагальненням на монографічному рівні теоретичних і прикладних аспектів судового допиту. В ній автор з позиції міжгалузевого підходу розкрила теоретичні та прикладні питання різновидів допиту в розгляді кримінальних проваджень у суді та доповнила теоретичні і практичні надбаня криміналістики і кримінального процесу.

Серед положень наукової новизни можна назвати сформульовані автором поняття «тактика розгляду кримінальних справ у суді»; дефініцію тактики судового допиту; розкриття понятійної сутності тактичного прийому судового допиту. Цікавою є класифікація різновидів судового допиту за різними критеріями: процесуальне становище допитуваного в суді; вікові особливості допитуваної особи; девіантні властивості особи

допитуваного; послідовність проведення; обсяг з'ясування питань; вид показань допитуваної особи; предмет доказування; ситуація, що склалась на допиті. Також заслуговують на увагу типова програма підготовки до проведення судового допиту; структура письмового плану судового допиту; класифікація тактичних прийомів судового допиту; рекомендації щодо особливостей виконання судових допитів різних учасників процесу та інші пропозиції автора.

Повнота викладу основних результатів дисертації. Основні положення роботи з належною повнотою висвітлені у п'яти наукових статтях у вітчизняних фахових виданнях, одній науковій статті у зарубіжному періодичному науковому виданні та шести тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Автореферат за своїм змістом ідентично відображає основні положення дисертації.

Позитивно оцінюючи роботу, її спрямованість, зміст, ілюстративний матеріал необхідно звернути увагу на окремі положення, які потребують певного переосмислення чи більш детального розгляду.

I. При наданні загальної характеристики роботи автор називає прізвища вчених, які доклали певних зусиль до розробки проблем наукових основ проведення допитів. Зокрема, йдеться про таких науковців як: «О. С. Александров, Л. Ю. Ароцкер, М. І. Бажанов, О. Я. Баєв, М. В. Бахарєв, В. П. Бахін, Д. І. Бєдняков, Р. С. Белкін, П. Д. Біленчук, Т. В. Варфоломєєва, О. М. Васильєв, В. К. Весельський, А. Ф. Волобуєв, В. Г. Гончаренко, В. К. Гавло, Г. Гросс, С. П. Гришин, О. Ф. Долженков, Л. Я. Драпкін, А. В. Дулов, С. М. Дуда, В.А. Журавель, А. В. Іщенко, Л. М. Карнеєва, М. П. Карач, Н. І. Клименко, І. І. Когутич, О. Ю. Костюченко, О. Н. Колесніченко, С. Л. Кисленко, А. Ф. Коні, Ю. В. Коренєвський, В. С. Кузьмічов, В. К. Лисиченко, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, П. А. Лупинська, В. Т. Маляренко, Є. В. Міщенко, М. П. Малютін, В. Т. Нор, С. С. Ординський, М. І. Порубов, М. В. Салтевський, С. М. Стахівський, М. С. Строгович, В. В. Тищенко, П. П. Тищенко, В. М. Тєртишник, Л. Д. Удалова, В. Ю. Шепітько, М. Є. Шумило

та інші». Разом з тим, у списку використаних джерел відсутні посилання на деяких вчених, які згадуються у цьому переліку: М. І. Бажанов, М. В. Бахарев, О. Ф. Долженков, Л. Я. Драпкін, Н. І. Клименко, О. Н. Колесніченко, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, В. Т. Маляренко, С. М. Стахівський, В. В. Тищенко, П. П. Тищенко, М. Є. Шумило.

Далі автор зазначає: «Психологічні проблеми опитового спілкування у своїх роботах розглядали В. П. Казміренко, С. Д. Максименко, В. С. Медведєв, О. М. Морозов, А. В. Петровський, О. Р. Ратінов, В. В. Рибалка, В. М. Синьов, В. О. Татенко, С. І. Яковенко». Це науковці, які представляють психологічну науку. Однак, проблемами застосування психологічних знань опікувалися і спеціалісти зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність:

Бедь Віктор Васильович. Використання психологічних знань адвокатом-захисником у кримінальному процесі. – К., 1999.

Бишевец Олена Володимирівна. Концептуальні засади застосування психологічного впливу у сфері судочинства. – К., 2011.

Сокиран Федор Михайлович. Правовые и тактические основы психологического воздействия на предварительном следствии. – К., 1987.

В роботі зроблена спроба згадати тих, хто на дисертаційному рівні займався проблематикою допиту. «З різних аспектів допиту в Україні захищені дисертації В. О. Коновалової (1953), О. О. Закатова (1971), В. С. Комаркова (1973), В. Є. Богинського (1980), М. В. Бахарєва (1981), В. А. Журавля (1983), В. Ю. Шепітька (1991), В. К. Весельського (1993), Є. Є. Демидової (2013)». Дещо дивно, що за межами уваги автора залишилися такі дисертації:

Андрусів Валерій Григорович. Участь адвоката-захисника в суді першої інстанції у кримінальному процесі України. – К., 2010.

Бабуніч Володимир Миколайович. Теорія і практика перехресного допиту в суді: процесуальні і криміналістичні аспекти. – Львів, 2015.

Вільгушинський Михайло Йосипович. Тактика судового слідства в системі криміналістики. –Х., 2009.

Грищенко Наталія Вікторівна. Тактика допиту підозрюваного з участю захисника. – Запоріжжя, 2012.

Калинюк Наталя Миколаївна. Тактика проведення очної ставки. – К., 2012.

Колесник Інна Анатоліївна. Тактика виявлення та нейтралізації добросовісних помилок у показаннях свідків. – Х., 2010.

Лешкович Тарас Андрійович. Використання поліграфа в розслідуванні злочинів: сучасний стан та перспективи . – 2014.

Мирошніченко Юрій Михайлович. Правові і тактико-організаційні основи судового розгляду кримінальних справ. – К., 2011.

Мірошников Іван Юрійович. Судове слідство в апеляційній інстанції. – Х., 2006.

Павлюк Наталія Вікторівна. Процес формування показань неповнолітніх (інтерпретація та використання під час допиту). – Х., 2011.

Переверза Олена Яківна. Формування неправдивих показань, система тактичних прийомів їх виявлення і подолання. – Х., 2000.

Піскун Дмитро Миколайович. Очна ставка: тактика та психологічні основи. – Х., 2009.

II. У Вимогах до оформлення дисертацій та авторефератів дисертацій, які розроблені на підставі ДСТУ 300895 “Документи. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення” відповідний підрозділ дисертації називається “**Мета і задачі** дослідження”. У дисертації такий підрозділ носить назву “**Мета і завдання** дослідження”.

III. Дещо незвичним виглядає формальна та змістовна неузгодженість задач (6 позицій), положення наукової новизни (13 позицій), висновків (12 позицій), які між собою відрізняються за змістом. Так, задача “окреслити коло суб’єктів проведення окремих видів судового допиту та специфіку їх участі в ньому” не знайшла свого відображення ні у положеннях наукової новизни, ні у висновках.

IV. На погляд рецензента, не зовсім виправданим є захоплення автора посиланнями на підручники і посібники з криміналістики, підготовленими за межами України. В той же час, в Україні підготовлено чимало підручників та посібників з криміналістики, які можна більш плідно використати.

V. Раніше зазначалося, що цікавою є класифікація різновидів судового допиту за різними критеріями. Бажано конкретизувати, до якої саме класифікаційної групи можна віднести допит у режимі відеоконференції та почути ставлення автора до такої форми отримання інформації від особи, про що дуже коротко згадується на стор. 157 дисертації.

VI. Останніми роками у вітчизняній (Клименко Н.І., Клевцов О.А.) та зарубіжній (Гримак Л.П., Китаєв М.М.) літературі з'являються публікації щодо використання у процесі розслідування таких таких способів отримання інформації як ясновидіння, гіпноз, лозоходство та інших нетрадиційних методів. Стосовно отримання інформації від людей частіше всього пишуть про ясновидіння, гіпноз, навіювання, використання поліграфа. Бажано почути позицію дисертанта стосовно допустимості використання таких методів у доказуванні.

VII. Серед положень роботи не завжди чітко викладено що саме є здобутком автора. Так, наприклад, у підрозділі 2.3. «Загальні тактичні прийоми виконання судового допиту» йдеться не тільки про «загальні тактичні прийоми», а висвітлюються конкретні положення щодо мети застосування «прийомів психологічного впливу» чи «прийомів логічного впливу», сутності «прийомів емоційного впливу» тощо. Бажано конкретніше вказувати на власний доробок.

VIII. Не прикрашають роботу деякі відхилення від вимог оформлення списку використаних джерел. Дивись, наприклад, п.п. 38, 50, 75 (видавництво), 89 (Кафанов А.В., Кофанов А.В.), 137 (сторінки) та інші.

Висловлені роздуми та побажання відображають особисту думку рецензента, покликані підкреслити складність та дискусійність розглянутих проблем і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи Максимішин Наталії Миронівни “Судовий допит: процесуальне і криміналістичне

дослідження”. Зміст рукопису відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів № 656 від 27.07.2016 р.), що встановлені до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Дисертація розкриває важливі для теорії та практики питання, представляє собою вагомий матеріал, який свідчить про здатність автора узагальнювати певну інформацію, бачити проблему та шляхи її вирішення, формулювати мету і завдання наукового пошуку, проводити соціологічні дослідження. Вона є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу – вдосконалення організації та проведення судового допиту, а її автор Максимішин Наталія Миронівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за означеною за спеціальністю.

Офіційний опонент :

*Професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*

А.В. Іщенко

«31» жовтня 2016 р.

*Підпис Іщенка Андрія Володимировича
ЗАСВІДЧУЮ:*

*Проректор Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор*

С. С. Чернявський